

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Кафедра педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту

*Методичні рекомендації для організації і проведення
виробничої педагогічної практики магістрантів
(для всіх напрямів і програм підготовки магістрів)*

Черкаси – 2013

УДК 378.1
ББК 74.484
М – 54

Рецензенти:

Н. О. Терентьєва, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка;

О. Ю. Цимбал, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Ухвалено вченою радою
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
(протокол № 3 від 01.02.2013 р.)

М – 54   Методичні рекомендації для організації і проведення виробничої педагогічної практики магістрантів (для всіх напрямів і програм підготовки магістрів) [авт.-упоряд. К. М. Гнезділова] – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2013. – 30 с.

УДК 378.1
ББК 74.484
М – 54

© ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013
© К. М. Гнезділова

Зміст

<i>Передмова</i>	5
<i>Мета і завдання виробничої педагогічної практики</i>	6
<i>Зміст і напрями виробничої педагогічної практики у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації</i>	8
<i>Місце і терміни проходження виробничої педагогічної практики</i>	10
<i>Порядок проходження виробничої педагогічної практики</i>	10
<i>Перелік та вимоги до оформлення звітної документації з виробничої педагогічної практики на базі вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації</i>	11
<i>Підсумок і оцінювання виробничої педагогічної практики</i>	14
<i>Навчально-методичне та інформаційне забезпечення</i>	16
<i>Додаток А. Зразок оформлення індивідуального плану магістранта</i>	18
<i>Додаток Б. Зразок оформлення педагогічного щоденника</i>	21
<i>Додаток В. Схема запису змісту і ходу заняття (лекційного, семінарського, практичного)</i>	25
<i>Додаток Г. Програми аналізу занять у вищому навчальному закладі</i>	27

Передмова

Виробнича педагогічна практика є складовою професійної підготовки майбутнього фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» і завершальним етапом в його практичній підготовці до професійно-педагогічної діяльності. Особливість практики полягає в реалізації магістрантом набутих теоретичних знань у процесі самостійного проведення навчальних занять і виховних заходів (кураторських годин) зі студентами на базі ВНЗ I-IV рівнів акредитації. Проходження виробничої педагогічної практики надає можливість практикантові випробувати себе у ролі викладача вищої школи, при цьому інтегруючи дві складові його освітньо-професійної програми підготовки: педагогічну і науково-дослідницьку, що безпосередньо відображено у змісті практики і звітній документації магістранта.

Виробнича педагогічна практика як складова професійної підготовки фахівця, насамперед націлена на формування у майбутнього викладача вищої школи системного підходу до проектування і моделювання навчального процесу у ВНЗ, проведення детального аналізу і конструювання навчальних занять (лекцій, семінарських, практичних і лабораторних), формування професійно-педагогічної культури тощо.

З огляду на те, що сьогодні суспільні зміни диктують нові вимоги до професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи, магістрантам під час проходження практики у ВНЗ необхідно звернути увагу на використання інноваційних технологій і методів під час проведення навчальних занять, використання результатів сучасних наукових досліджень у галузі теорії і методики професійної освіти.

Магістрант на час проходження виробничої педагогічної практики входить до складу професорсько-викладацького колективу ВНЗ. Тому важливим є ознайомлення практиканта з цінностями, традиціями, нормами і правилами поведінки в колективі, вищому навчальному закладі у цілому.

Мета і завдання виробничої педагогічної практики

Слухачі магістратури у процесі професійної підготовки відповідно до освітньо-професійної програми підготовки і начальних планів мають проходити виробничу педагогічну практику у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації.

Метою виробничої педагогічної практики є забезпечення зв'язку між науково-теоретичною і практичною підготовкою магістранта, формування у магістранта системи компетентностей (професійних, соціально особистісних, загальнонаукових, інструментальних) для виконання функцій викладача вищої школи.

Завдання проходження магістрантами виробничої педагогічної практики у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації:

- вивчення напрямів діяльності вищого навчального закладу, його структурних підрозділів, їх задач і функцій;
- формування цілісного уявлення про напрями та види професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- формування професійно-педагогічних умінь і навичок для організації навчально-виховного процесу у вищій школі;
- набуття досвіду педагогічної діяльності, формування дослідницького підходу до педагогічного процесу;
- вивчення й узагальнення досвіду навчально-методичної роботи викладачів вищих навчальних закладів освіти;
- розвиток професійно важливих якостей викладача.

Для проходження виробничої педагогічної практики магістрантові необхідно володіти певною сукупністю теоретичних знань для успішного викладання у вищій школі, а також умінь і навичок самостійного проведення дослідницької діяльності.

Завданням виробничої педагогічної практики є також розвиток комплексу компетентностей/компетенцій майбутнього викладача вищої школи:

Професійні компетентності/компетенції:

- здатність реалізовувати освітньо-професійні програми підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до ГСВО і СВО ВНЗ;

- здатність до проектування і моделювання навчального заняття, змісту навчального матеріалу, форм і методів викладання з урахуванням їх місця і ролі в освітньо-професійній програмі підготовки фахівця, взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами і курсами, а також з майбутньою професійною діяльністю студентів;

- здатність організувати навчальний процес у вищій школі;

- здатність впроваджувати інноваційні методи і технології у навчальний процес вищої школи;

- здатність діагностувати навчальні й особистісні досягнення студентів у процесі їх професійної підготовки у вищій школі відповідно до прийнятих у вищій школі норм та критеріїв оцінювання;

- здатність до створення творчої атмосфери освітнього процесу у вищій школі;

- здатність до встановлення взаємозв'язку науково-дослідницького і навчального процесів у вищій школі;

- здатність до використання результатів сучасних наукових досліджень для вдосконалення навчального процесу у вищій школі;

- здатність до проведення дослідницької роботи й оприлюднення її результатів.

Соціально-особистісні компетентності/компетенції:

- здатність до критики і самокритики;
- розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей;

- креативність, здатність до системного мислення;
- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- прагнення до співробітництва, толерантності;
- робота в команді;
- здатність самостійно приймати рішення;
- здатність до використання культурологічних знань у повсякденному житті та професійній діяльності;

- здатність вибудовувати ефективні, доцільні і безконфліктні взаємовідносини з викладачами, магістрантами-колегами, керівництвом кафедри, інституту, факультету;
- здатність проектувати власну кар'єру у вищому навчальному закладі.

Зміст і напрями виробничої педагогічної практики у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації

Під час проходження виробничої педагогічної практики магістранту необхідно виконати такі види робіт:

1. Ознайомитися зі структурою навчального закладу (I-II рівнів акредитації): загальна кількість студентів і викладачів; відділення; спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців; назви циклових комісій; (III-IV рівнів акредитації): загальна кількість студентів і викладачів; кількість навчально-наукових інститутів, факультетів, напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців; кількість студентів, які навчаються на конкретному факультеті, інституті; назви профільних кафедр факультету.

2. Ознайомитися з галузевими стандартами, зокрема, освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ), освітньо-професійною програмою (ОПП) з певного напрямку і спеціальності, на основі яких здійснюється підготовка фахівців в даному ВНЗ.

3. Вивчити побудову навчального плану з однієї спеціальності: загальна кількість годин; кількість годин (у відсотковому відношенні), що відводиться на певні цикли дисциплін; кількість заліків й екзаменів, що їх мають складати студенти за весь період навчання у ВНЗ. (Мати копію навчального плану.)

4. Ознайомитися з планом роботи закладу, циклової комісії (I-II рівнів акредитації), планом роботи інституту, факультету і кафедри (III-IV рівнів акредитації), до якої прикріплений практикант на період проходження виробничої педагогічної практики.

5. Ознайомитися із системою виховної роботи із студентами інституту, факультету, відділення (на основі

співбесіди із заступником директора (декана, директора) з виховної роботи).

6. Ознайомитися з методичним забезпеченням навчального процесу кафедри, циклової комісії, до якої прикріплений практикант.

7. Спроекувати і провести лекційні, семінарські, практичні (лабораторні) заняття з відповідним методичним забезпеченням.

8. Підготувати навчально-методичні та діагностичні матеріали (тести, контрольні роботи, колоквиуми, інші форми педагогічного контролю) у відповідності з обраною навчальною дисципліною (курсом).

9. Відвідати лекції і семінарські, практичні (лабораторні) заняття провідних викладачів зі свого фаху, магістрів-практикантів; зробити запис змісту і ходу заняття та його розгорнутий аналіз у відповідності з пропонованими рекомендаціями.

10. Взяти участь у засіданні циклової комісії, кафедри, ради інституту, факультету (якщо такі будуть мати місце на період проходження практики).

11. Підготувати і провести один тематичний виховний захід (кураторську годину) зі студентами академічної групи (до якої прикріплений практикант) з необхідним методичним забезпеченням.

12. Ознайомитись з особливостями розвитку первинного студентського колективу (студентської академічної групи): склад, вік, стадія розвитку, особливості взаємин між студентами і керівником групи та ін.

13. Ознайомитися з традиціями кафедри, циклової комісії, факультету, інституту, зі специфікою роботи педагогічного колективу, побудовою взаємовідносин «викладач – студент», «викладач – викладач», «викладач – завідувач» та ін.

14. Взяти участь у проведенні різноманітних заходів, зокрема конференцій, семінарів, урочистостей та ін. (якщо такі будуть мати місце на період проходження практики).

Місце і терміни проходження виробничої педагогічної практики

Виробнича педагогічна практика проводиться у відповідності з освітньо-професійною програмою підготовки майбутнього фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

На період проходження виробничої педагогічної практики магістранти-практиканти дотримуються правил внутрішнього розпорядку, встановленого у вищому навчальному закладі.

Терміни і час проходження виробничої педагогічної практики встановлюється у відповідності з навчальним планом підготовки магістранта певного напрямку і спеціальності та річним календарним навчальним графіком.

Порядок проходження виробничої педагогічної практики

На початку виробничої педагогічної практики магістрант розробляє індивідуальний план роботи практиканта із зазначенням виконання запланованих дій і заходів. Індивідуальний план повинен бути узгоджений із зазначеними вище метою і задачами практики та відповідати навчальному навантаженню, визначеному навчальним планом підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» з певного напрямку і спеціальності.

Одним із видів запланованих робіт є проектування і проведення навчальних занять, зокрема лекцій, практичних, семінарських (лабораторних).

У процесі підготовки тексту академічної лекції з фахової дисципліни необхідно дотримуватися необхідних педагогічних вимог: тема, мета, план, список рекомендованої літератури (з дотриманням правил бібліографічних описів), нові наукові поняття, структурування тексту. Магістрантові слід пам'ятати, що будь-яка лекція містить у собі три основні етапи: вступна частина, викладання і висновки.

Майбутньому викладачеві необхідно уміти виокремлювати види лекцій (вступна, підсумкова, оглядова, проблемна, активна, зокрема «лекція удвох» «лекція-діалог», «лекція-провокація» або «лекція із заздалегідь запланованими помилками», «лекція-конференція», «лекція-шоу» тощо).

Важливим є використання викладачем під час проведення лекції наочності та різноманітних технічних засобів навчання.

Якість проведення лекції досягається за дотримання наступних умов: наявності постійного зворотного зв'язку й оцінювання з боку колег, студентів та самооцінювання.

При підготовці плану проведення семінарських, практичних (лабораторних) занять також необхідно дотримуватися відповідного методичного забезпечення, зокрема, вказувати тему, мету, обладнання, хід заняття, обсяг дидактичного матеріалу.

Важливо пам'ятати, що такі види занять у вищій школі як семінарські, практичні (лабораторні) проводяться з метою поглиблення і розширення знань, виявлення суперечностей, з яких студенту необхідно визначити власну точку зору, аналізу складного матеріалу, розвитку навичок самостійної роботи студентів, діагностування якості засвоєння навчального матеріалу тощо. Тому майбутньому викладачеві слід проводити різні види семінарів: традиційний семінар, семінар-дискусію, семінар-дослідження.

На семінарських, практичних (лабораторних) заняттях рекомендується використовувати активні методи навчання («мозковий штурм», кейс-метод, кооперативне навчання, різні види ігор або їх елементи та ін.).

Перелік та вимоги до оформлення звітної документації з виробничої педагогічної практики на базі вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації

Після завершення виробничої педагогічної практики на базі вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації магістрантам слід подати наступну звітну документацію:

1. Індивідуальний план роботи практиканта із зазначенням виконання запланованих дій і заходів.
2. Педагогічний щоденник практиканта.
3. Запис ходу і змісту відвіданого заняття (однієї лекції і одного практичного заняття).
4. Аналіз відвіданого заняття (однієї лекції і одного практичного заняття).

5. План-конспект одного виховного заходу (кураторської години) із відповідним методичним забезпеченням.

1. Індивідуальний план роботи магістранта на період проходження виробничої педагогічної практики.

На початку педагогічної практики перед магістрантом постає завдання розробити *індивідуальний план* проходження педагогічної практики. Індивідуальний план магістранта має складатися згідно поставлених цілей і задач педагогічної практики і відповідати трудомісткості (навантаженню) педагогічної практики, що визначається безпосередньо навчальним планом підготовки магістрантів з певного напрямку і спеціальності.

Індивідуальний план проходження педагогічної практики оформлюється магістрантом з дотриманням встановлених норм.

Упродовж першого тижня педагогічної практики (ознайомчий період) у *плані* на кожний тиждень з визначенням дня необхідно означити загальні (уже відомі після спілкування з викладачами, методистами) завдання. При цьому дотримуватися наказової форми дієслів („Що зробити?\": відвідати, підготувати, провести бесіду, визначити завдання).

У плані роботи необхідно залишати місце для фіксування побіжних завдань, що впливають з особливостей щоденної навчально-виховної роботи зі студентами, з доручень викладачів, методистів. У плані варто фіксувати виконання (чи невиконання) означених завдань.

Зразок ведення індивідуального плану роботи практиканта подано в *додатку А*.

2. Педагогічний щоденник магістранта.

Важливим чинником, що має характеризувати ставлення практиканта до виконання завдань педагогічної практики, є ведення педагогічного щоденника. У ньому має відобразитись системність діяльності практиканта, а також рівень сформованості педагогічних умінь, педагогічної культури в цілому. Щоденник має довільну форму, але він повинен повністю відображати завдання, сформульовані

практикантом в індивідуальному плані. А отже, працюючи над змістом щоденника, магістранту варто співставляти: які види робіт були заплановані на конкретний день – хід і якість їх виконання з необхідним психолого-педагогічним аналізом.

При заповненні педагогічного щоденника важливо уникати формалізму (робити формальні записи за тиждень, констатувати лише певні дії без їх аналізу). Магістранту слід не лише спостерігати педагогічні явища, але й навчитися розкривати їх сутність шляхом проведення глибокого і детального аналізу.

У щоденнику магістрант має: щоденно аналізувати результати своєї роботи, давати психолого-педагогічну оцінку явищам і процесам, з якими стикається у навчальному закладі; висловлювати своє ставлення до тих чи інших дій викладачів, студентів; аналізувати й оцінювати власні педагогічні дії.

Хід і зміст записів у щоденнику має відображати якість виконання завдань педагогічної практики (не з позиції фіксації тих чи тих дій, а передусім з погляду змістовності, результативності, ефективності цієї праці, задоволення нею чи незадоволення).

Зразок ведення педагогічного щоденника подано в додатку Б.

3. Запис ходу і змісту відвіданого заняття (однієї лекції і одного практичного заняття).

Важливим завданням для практикантів є відвідання навчальних занять педагогів, запис ходу і змісту лекції, практичного, семінарського заняття, їх педагогічних аналіз.

Запис ходу і змісту відвіданого заняття треба вести у педагогічному щоденнику, дотримуючись запропонованої схеми. Безпосередньо на занятті ці записи магістрант веде конспективно, а потім більш дбайливо фіксує цей матеріал у педагогічному щоденнику. Спостерігаючи за ходом і змістом відвіданого заняття, варто мати перед собою програму спостереження й аналізу заняття і вже на цій основі робити необхідні записи.

Програма спостереження й аналізу занять у вищому навчальному закладі, а також схема запису змісту і ходу

заняття подано у *додатку В* (зокрема, наведено уривок із запису змісту і ходу заняття).

4. Аналіз відвіданого заняття (однієї лекції й одного практичного заняття).

На основі зроблених записів ходу і змісту відвіданого заняття тут же (у щоденнику) необхідно подати розгорнутий аналіз цього заняття відповідно до рекомендованої програми.

У *додатку Г* наведені різні варіанти проведення аналізу лекційного, семінарського і практичного/лабораторного заняття. Це дозволяє магістрантові творчо підійти до аналізування відвіданих занять, а також надає можливість сформувати власний підхід.

5. План-конспект одного виховного заходу (кураторської години) із методичним забезпеченням.

Розробка позанавчального виховного заходу (кураторської години) зі студентами також має відповідати певним вимогам, містити необхідне методичне забезпечення. передусім це: тема, мета, учасники, обладнання, хід і зміст заходу, розподіл «ролей» учасників під час підготовки і проведення виховного заходу та інше.

План-конспект виховного заходу (кураторської години) подається з його короткою характеристикою і підписом безпосереднього викладача-куратора академічної групи, за якою був закріплений магістрант.

Підсумок і оцінювання виробничої педагогічної практики

Діяльність магістранта під час проходження виробничої педагогічної практики оцінюється комплексно, з урахуванням усієї сукупності характеристик, що відображають його готовність до самостійного виконання функцій викладача вищої школи. За наслідками виробничої педагогічної практики у вищому навчальному закладі і при наявності необхідної звітної документації магістрантам виставляється диференційований залік (за модульно-рейтинговою системою).

Залікова оцінка складається з оцінки за виконання всіх видів завдань із методики, педагогіки, психології. Залік не виставляється в разі невиконання одного або кількох завдань.

Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки студента. Оцінка за виробничу педагогічну практику враховується під час призначення стипендії та заноситься в додаток до диплома.

Оцінка за результати практики (завдання педагогічного напрямку) проставляється наступного тижня після її завершення з урахуванням оцінок за виконання наступних вимог:

1. ступінь виконання програми практики, зокрема наявність усіх складових звітної документації та їх якість (10 балів):

- індивідуальний план роботи практиканта із зазначенням виконання запланованих дій і заходів;
- педагогічний щоденник практиканта;
- запис ходу і змісту відвіданого заняття (однієї лекції й одного практичного заняття);
- аналіз відвіданого заняття (однієї лекції й одного практичного заняття);
- план-конспект одного виховного заходу (кураторської години) із відповідним методичним забезпеченням.

2. проведення виховної роботи під час проходження педагогічної практики (5 балів).

Максимальна кількість балів за виконання завдань педагогічного напрямку складає 15 балів і входить до загального підсумкового оцінювання за виробничу педагогічну практику (табл. 1).

Таблиця 1

**Шкала оцінювання виробничої педагогічної практики
(за модульно-рейтинговою системою навчання)**

<i>Університетська шкала оцінювання</i>	<i>Національна шкала оцінювання</i>	<i>Оцінка за шкалою ESTS</i>	<i>Критерій визначення оцінки</i>
90-100	5 (відмінно)	A	<i>Відмінно</i> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82-89	4 (добре)	B	<i>Дуже добре</i> – вище середнього рівня з кількома помилками

75-81		C	<i>Добре</i> – у цілому робота правильно виконана, але має певну кількість грубих помилок
68-74	3 (добре)	D	<i>Задовільно</i> – робота непогана, проте зі значною кількістю недоліків
60-67		E	Достатньо виконання роботи задовольняє мінімальні вимоги
35-59	2 (незадовільно)	EX	Незадовільно – потрібно ще попрацювати й повторно скласти
1-34		F	Незадовільно – необхідна подальша робота з обов'язковим повторним курсом

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення

Під час проходження педагогічної практики магістрантові необхідно звертатися до навчально-методичних джерел.

Перелік навчально-методичних джерел:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія, Теорія : підруч. [для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів] / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.

2. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-метод. посібник / Л. В. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.

3. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.

4. Вітвіцька С. С. Основи педагогіки вищої школи [Текст] : підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для

студ. магістратури : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С.С. Вітвицька ; М-во освіти і науки України, Житомирський держ. ун-т ім. І.Франка. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

5. Галузинський В. М. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні : навч. посібник [для викладачів та аспірантів вищ. нав. закладів] / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К. : ІНТЕЛ, 1995. – 166 с.

6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.

7. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. посібник [за ред. О. Г. Мороза]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.

8. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Нагаєв ; М-во освіти і науки України, Харківський нац. аграрний ун-т ім. В. В. Докучаєва. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 230 с.

9. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 472 с.

10. Педагогіка вищої школи [Текст] : підручник / В. П. Андрущенко [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя [та ін.] ; Акад. пед. наук України, Ін-т вищої освіти. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 256 с.

11. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.

12. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібник [для магістрантів вузів] / З. І. Слєпкань. – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.

13. Тєслєук В. М. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник / Тєслєук В. М., Лузан П. Г., Шовкун Л. М. – К. : ДАККіМ, 2010. – 244 с.

14. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с. (Серія «Альма Матер»)

Додаток А.

Зразок оформлення індивідуального плану магістранта

Титульна сторінка

ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Індивідуальний план
проходження виробничої педагогічної практики
магістранта

_____

прізвище, ім'я, по батькові

Напрямок підготовки: _____

Спеціальність: _____

у

_____

(назва вищого навчального закладу)

_____

(назва структурного підрозділу)

Термін проходження практики: з _____ по _____

Друга сторінка

Ректор (директор) _____ прізвище, ім'я, по батькові
Директор інституту (декан факультету) _____
Викладач-предметник _____
Куратор академічної групи _____
Методист фахової кафедри _____
Методист кафедри..... _____
Методист кафедри..... _____

Третя сторінка
Розклад дзвінків

Порядок занять	Початок	Закінчення	Тривалість перерви, хв.
1			
2			
3			
4			
.....			

Розклад занять групи _____

Дні тижня	Назви предметів				
	1	2	3	4	.....
Понеділок					
Вівторок					
Середа					
Четвер					
П'ятниця					

Четверта сторінка

Список студентів _____ групи _____

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Дати, бали					

Практикант веде облік успішності студентів певної групи зі своєї дисципліни.

Планування роботи

Дні, дати	Зміст навчально-виховної роботи	Відмітка про виконання
Понеділок 18.02.13	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зустрітись із керівником і методистами практики. 2. Отримати завдання на час практики. 3. Ознайомитись з планом інституту (факультету) на 2012-2013 навчальний рік. 	<p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p>
Вівторок 19.02.13	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідати заняття викладача-предметника (група № 71) 2. Ознайомитись з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності «...». 3. Скласти орієнтований план роботи на тиждень. 4. Ознайомитись з розкладом занять групи № 71. 	<p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p>
Середа 20.02.13	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитись з навчальною програмою дисципліни «...». 2. Ознайомитись із планом виховної роботи куратора групи. 3. Знайомство із закріпленою академічною групою. 4. Провести спостереження за поведінкою студентів на заняттях. 5. Спланувати разом з куратором виховну роботу на період проходження педагогічної практики. 	<p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p>
Четвер 21.02.13	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитись з особливостями проведення лекційних і практичних занять викладачем-предметником з дисципліни «...». 2. Проконсультуватись у викладача-предметника стосовно проведення лекційних і практичних занять з теми «...». 3. Оформити розгорнутий план-конспект лекції з теми «...» дисципліни «...». 	<p>Виконано</p> <p>Виконано</p> <p>Виконано</p>

Додаток Б.

Зразок оформлення педагогічного щоденника

Педагогічний щоденник
слухача магістратури практиканта

прізвище, ім'я, по батькові

Місце проходження виробничої педагогічної практики:

(назва вищого навчального закладу)

(назва структурного підрозділу)

Термін проходження практики: з _____ по _____

18.02.13. Понеділок

Сьогодні перший день виробничої педагогічної практики. На настановній конференції (яка відбулася напередодні) познайомились із метою, завданнями, змістом практики, правилами і обов'язками студентів-практикантів, особливостями організації діяльності практикантів та вимогами до звітної документації. Сподіваюсь, що практична робота в університеті відкриє для мене можливість пізнати всі сторони педагогічної діяльності і значно розширить мої уявлення про організацію навчально-виховного процесу, основах викладання різних навчальних дисциплін, познайомитися з різною технікою і прийомами навчання у вищій школі.

19.02.13. Вівторок

Наступним етапом у проходженні педагогічної практики було знайомство із кафедрою та викладацьким складом. У ході бесіди ми були ознайомлені із системою навчально-виховної роботи кафедри, навчально-матеріальною базою і діяльністю педагогічного колективу та режимом роботи інституту в цілому.

Сьогодні відбулася зустріч з Олександром Івановичем (викладач-предметник). Разом з ним був складений план роботи на тиждень, що набагато спрощує виконання всіх завдань практики. Також зустрівся із керівником практики з кафедри педагогіки, уточнив з ним деякі питання щодо проведення і підготовки лекції.

Сьогодні відвідав лекцію з «.....», яку вів Олександр Іванович. На лекції я відмітив для себе декілька способів переключення уваги студентів з однієї діяльності на іншу. Також записав, як правильно побудувати структуру лекції, та ще багато корисного. Це допомогло мені у підготовці до лекції, яку буду проводити.

Відвідав декілька занять групи, за якою був закріплений на час проходження практики. Відмітив для себе, що спостереження відвіданих занять надає можливість більш якісно підготуватися до написання конспектів занять та їх проведення, з урахуванням всіх особливостей групи та студентів.

Відвідані мною заняття, допомогли також з'ясувати для себе стиль та манеру роботи викладача; подивитися, які форми роботи використовуються на заняттях у цій групі; яким методам та прийомам викладач приділяє найбільше уваги та, нарешті, що проходять студенти на даному етапі.

20.02.13. Середа

Сьогодні ознайомився з навчальною програмою дисципліни «.....», адже саме її буду викладати і тому необхідно знати всі її особливості, вимоги та деталі. З Олександром Івановичем ми

узгодили теми лекцій. Він детально пояснив мені, як до них готуватись, який матеріал повинен бути викладений. Хотів би відмітити значну складність матеріалу, оскільки кожен раз потрібно додавати до нього щось нове, тому я маю прикласти багато зусиль, щоб студенти добре його засвоїли.

Для ознайомлення з планом виховної роботи звернувся до Оксани Андріївни (куратор групи, за якою закріплений на період проходження практики). З нею ми обговорили, яка робота проводиться в групі, заплановані кураторські години на час практики.

Потім відбулася зустріч зі студентами групи № 71, де буду виконувати обов'язки куратора. У групі 24 особи. Студенти привітно до мене поставились, їм було цікаво, тому вони жваво розпитували про нашу співпрацю на час практики. Зустріч пройшла успішно, я даремно хвилювався. Після знайомства взяв журнал у старости групи й ознайомився з даними студентів, оцінив середню успішність групи, зробив для себе деякі висновки.

Сьогодні також відвідав декілька занять групи. Для себе з'ясував, що для підвищення уваги студентів на вивченні чи повторенні матеріалу, краще застосовувати активні методи навчання, такі як: ділова гра, розігрування ролей, метод проектів, дискусія, евристична бесіда. Методи активного навчання використовуються для тренування та розвитку творчих здібностей студентів, логічного мислення, формування в них відповідних практичних умінь та навичок.

21.02.13. Четвер

Сьогодні зустрівся з викладачем-предметником, щоб дізнатися особливості проведення практичних та лабораторних занять, які форми контролю знань використовувати краще, як чергувати опитування і спостереження наочних матеріалів. Отримав від нього декілька корисних порад.

Також я був присутній на лабораторно-практичному занятті з дисципліни «.....» у слухача магістратури фахової кафедри Сергія Володимировича.

На початку практичного заняття викладач привітався зі студентами, які відповіли взаємним привітанням, мотивував студентів до праці. Методичне забезпечення було присутнє.

Після привітання викладач оголосив тему, познайомив студентів з планом заняття та зі списком основної і додаткової літератури. Сергій Володимирович добре пояснив студентам практичне застосування набутих ними знань, як їх можна застосовувати у повсякденному житті.

На початку викладачем було проведено тестування, щоб перевірити рівень їх самостійної підготовки до практичного заняття. Наступним етапом було усне опитування студентів з даної тематики. Студенти відповідали з місця, виходили до дошки, при цьому користувалися таблицями і малюнками. Студенти уважно слухали доповідачів та задавали різні запитання. Для себе відмітив їх зацікавленість і позитивне ставлення до проведеного практичного заняття. Під час відповідей студентів Сергій Володимирович задавав додаткові запитання, які були коректними і відповідали темі. Також задав такі питання, щоб налаштувати студента на правильну думку, коли це було потрібно.

Після усного опитування студенти поділилися на групи і почали ознайомлюватися, вивчати завчасно підготовлені препарати. При цьому Сергій Володимирович підходив до студентів і просив розповісти про особливості будови різних систем організму на прикладі наливного препарату. Це допомогло закріпити теоретичні навички на практиці. До кожного студента намагався знайти особистий підхід. Також відбувався не лише діалог «викладач-студент», але й «студент-викладач», тому що студенти задавали питання і просили пояснити те, що їм не зрозуміло. Сергій Володимирович пояснював «складні» речі на простих прикладах, що покращувало сприйняття матеріалу студентами. У ході бесіди студенти узагальнювали і закріплювали отримані знання.

Після заняття ми разом обговорили хід його проведення, позитивні та негативні моменти. Після проведених пар керівник зробив декілька слушних зауважень та загалом хвалив. Намагатимусь не допустити помилок у підготовці до практичного заняття, яке буду проводити на наступному тижні.

22.02.13. П'ятниця

Сьогодні приніс план-конспект лекційного заняття та написав орієнтовну схему проведення лекції, яку схвалив мій керівник. Отримав консультацію щодо своєї роботи. Незначні помилки були виправлені на місці. Отримав корисні поради, які стали у подальшому в нагоді.

Сьогодні побачив свою колегу Тетяну Михайлівну в ролі викладача. Відвідавши її лекцію на тему «.....» з дисципліни «...», я проаналізував її роботу. Для себе відмітив багато плюсів, які планую перейняти для проведення лекцій. Мінуси також були мною відмічені, я хотів би у майбутньому не допускати таких помилок. Хоча були і деякі недоречності, але суттєво вони не вплинули на хід заняття.....

Додаток В.

Схема запису змісту і ходу заняття (лекційного, семінарського, практичного)

Лівий бік розгортки

<p>Попередні дані: предмет, курс, група, викладач, дата проведення</p>	<p>Структура, хід, зміст заняття. Діяльність викладача і студента на занятті. Методичне забезпечення</p>	<p>Хід часу</p>
1	2	3
<p>Практика англійської мови група № 71 практичне заняття; Мірошник Ганна Іванівна 22.02.2013</p>	<p>1. Організація студентів на навчальну діяльність: заняття розпочалось своєчасно, викладач вітається зі студентами. Оголошується тема «Готель».</p> <p>2. Фонетично-лексична розминка. Швидке повторення вивченого раніше матеріалу.</p> <p>3. Перевірка самостійної роботи: студенти по черзі читають вправи із зошита. Викладач перевіряє, оцінює підготовку студентів.</p> <p>4. Пояснення нового лексичного матеріалу. Прослуховування тексту, записаного на магнітофонній плівці. Переказ прослуханого матеріалу та обговорення думок.</p> <p>5. ....</p>	<p>5 хв.</p> <p>15 хв.</p> <p>20 хв.</p> <p>25 хв.</p> <p>10 хв.</p>

Висновки і пропозиції		
Позитивні аспекти заняття	Недоліки в ході і змісті заняття	Пропозиції щодо удосконалення заняття
4	5	6
<p>1. Чітка організація студентів, позитивне налаштування студентів на роботу</p> <p>2. Це сприяє активізації попередньо вивченого матеріалу і налаштовує на легке сприйняття нового матеріалу та активну розумову діяльність. Використання викладачем індивідуального підходу.</p> <p>3. Використання евристичної бесіди. Доступність пояснення незрозумілих аспектів.</p> <p>.....</p>	<p>3. Перевірка самостійно виконаного завдання зайняло забагато часу, бо студенти не достатньо були підготовлені.</p> <p>.....</p>	<p>2. Доцільно було б використати схеми та таблиці для кращої систематизації вивченого матеріалу.</p> <p>3. Слід прискорити було темп читання вправ.</p> <p>.....</p>

Додаток Г.

Програми аналізу занять у вищому навчальному закладі Орієнтована програма аналізу заняття у вищій школі

1. Навчальна дисципліна, курс, група, дата, прізвище, ім'я та по батькові викладача.
2. Тема заняття, зв'язок теми з попередніми і наступними.
3. Форма, тип навчального заняття, організаційна структура заняття (початок, привітання, підготовка обладнання), відповідність темі та поставленій меті.
4. Підготовка викладача до організації і проведення навчального заняття: використання науково-методичної і фахової літератури, підготовка роздаткового матеріалу, необхідного обладнання та устаткування.
5. Структурно-дидактична побудова заняття, її компоненти; доцільність структури заняття навчальним завданням. Психолого-педагогічне забезпечення цілісності та завершеності заняття.
6. Особливості реалізації на заняттях принципів навчання: науковості, доступності, систематичності та послідовності; наочності, міцності знань, професійної спрямованості навчального матеріалу.
7. Використання методів, прийомів, засобів і форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх доцільність та ефективність.
8. Реалізація на заняттях вимог організації самостійної пізнавальної діяльності студентів, її ефективність.
9. Отримання зворотнього зв'язку. Особливості оцінювання навчальної діяльності студентів (методи, об'єктивність).
10. Під час проведення аналізу лекції обов'язково означити: актуальність, організаційна структура (план, література), логічна послідовність, науковість, доступність, новизна, професійна спрямованість, керівництво діяльністю щодо слухання і конспектування матеріалів лекції.
11. Діяльність викладача на занятті: уміння володіти студентською аудиторією; організація студентів на навчальну роботу; конструктивні уміння; комунікативні уміння; володіння педагогічним тактом та основами педагогічної техніки (культура педагогічного мовлення; стиль і тон у спілкуванні зі студентами).
12. Діяльність студентів на занятті: ставлення до навчання, форм і методів організації навчально-пізнавальної діяльності, застосованих викладачем, мотивація, ставлення до особистості викладача.
13. Результати заняття: досягнення мети; якість знань студентів; найбільш цінні аспекти заняття; рекомендації щодо удосконалення педагогічного процесу.

Орієнтована програма аналізу лекційного заняття

Навчальна дисципліна, курс, група, дата.

Прізвище, ім'я та по батькові викладача.

Тема, поставлені цілі заняття.

1. Зміст лекції:

- науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки;
- складність;
- співвідношення теорії і практики;
- показ практичної значущості навчального матеріалу з майбутньою професійною діяльністю студентів;
- проблемність (показ суперечностей, визначення проблем для самостійного наукового пошуку тощо);
- наявність внутрішньо предметних і міжпредметних зв'язків.

2. Методика читання лекцій:

- чітка структура лекції;
- логічність і послідовність подання матеріалу;
- повідомлення необхідних інформаційних джерел, зокрема літератури;
- доступність, доказовість, аргументованість;
- використання прийомів закріплення матеріалу: повторення, запитання на перевірку розуміння, засвоєння студентами інформації, узагальнення;
- використання наочності, опорних конспектів, технічних засобів;
- легкість конспектування студентами презентованого лектором матеріалу.

3. Взаємодія зі студентською аудиторією (управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів):

- ставлення лектора до студентів (вимогливе, байдуже, уважне);
- допомога у веденні записів (повторення, наголошення на важливих аспектах, зміна темпу);
- використання підтримування уваги студентів (наведення цікавих прикладів, ситуацій; жарти, риторичні питання);
- встановлення контакту з аудиторією, окремими студентами.

4. Особистість лектора:

- знання предмету;
- манера викладання (захоплююча, жвава, монотонна, нудна);
- грамотність мовлення;
- уміння триматися перед студентською аудиторією, встановлювати з нею контакт.

5. Результати лекцій:

- досягнення поставлених цілей;
- реалізація основних функцій лекції.

Орієнтована програма аналізу семінарського заняття

Навчальна дисципліна, курс, група, дата.

Прізвище, ім'я та по батькові викладача.

Тема, поставлені цілі заняття.

1. Відповідність запропонованих питань для розгляду цілям семінару.
2. Методи і форми проведення семінару, їх творче, цілеспрямоване поєднання і ефективність з огляду на поставлені цілі проведення заняття.
3. Домінуючі принципи організації навчальної діяльності на семінарі, їх адекватність поставленим цілям заняття.
4. Способи створення викладачем проблемних ситуацій на занятті.
5. Уміння започаткувати та підтримувати дискусію, коментування і проведення конструктивного аналізу отриманих відповідей студентів.
6. Наявність постійного оберненого зв'язку зі студентською аудиторією, окремими студентами (ненав'язливе управління роботою студентів, диктат викладача, ступінь взаєморозуміння, довіри тощо).
7. Досягнення поставлених цілей семінару.
8. Реалізація основних функцій семінару (поглиблення, конкретизація, систематизація знань; розвиток навичок самостійної роботи; формування соціально-особистісних, професійних компетентностей/компетенцій, формування творчого мислення, власної позиції; контролювання рівня засвоєння матеріалу).

Орієнтована програма аналізу практичного/лабораторного заняття

Навчальна дисципліна, курс, група, дата.

Прізвище, ім'я та по батькові викладача.

Тема, поставлені цілі і задачі заняття.

1. Відповідність заняття навчальній програмі дисципліни (курсу).
2. Ознайомлення студентів з цілями і задачами заняття (формування умінь, навичок і компетенцій).
3. Створення відповідних умов для проведення заняття (наявність завдань для студентів, перевірного матеріалу, підготовка навчального кабінету/лабораторії та ін.).
4. Структура заняття: основні етапи, розподіл часу.
5. Підбір методів навчання, їх варіювання відповідно до поставлених цілей і задач заняття.
6. Реалізація індивідуального підходу до студентів у ході проведення заняття.
7. Застосування начально-лабораторного устаткування, дидактичних та технічних засобів, наочності (опорні схеми, таблиці та ін.).
8. Навчально-пізнавальна і дослідницька активність студентів на практичному/лабораторному занятті.
9. Контроль і оцінка навчальної діяльності студентів, проведення необхідної корекції.
10. Досягнення поставлених цілей практичного/лабораторного заняття. Висновки.

Методичне видання

Автор-укладач:

Гнезділова
Кіра
Миколаївна

Редагування

Цимбал
Оксана
Юріївна

Комп'ютерна верстка

Гнезділова К. М., Касярум К. В.

Підписано до друку __.__.2013. Формат 60x84/16. Гарнітура Таймс
Папір офсет. Ум. друк. арк. 0,6. Тираж 300 пр. Зам. № 4589.

Видавець і виготівник видавничий відділ
Черкаського національного університету імені Богдана
Хмельницького

Адреса: 18031, м.Черкаси, бул.Шевченка, 81, кімн. 117,
Тел. (0472) 37-13-16, факс (0472) 37-22-33,
e-mail: vydav@cdu.edu.ua, <http://www.cdu.edu.ua>

Свідоцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК №3427 від 17.03.2009 р.

